

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК: 336.7338.45

Богачук Юрій Сергійович

аспірант кафедри підприємництва та бізнес-технологій

Уманський національний університет

Bogachuk Yuriy

Postgraduate Student of the

Department of Entrepreneurship and Business Technologies

Uman National University

**СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

**SYSTEMATIZATION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO
ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL
ENTERPRISES**

***Анотація.** Вступ. Багатофакторна та багатовимірна природа конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств зумовлює необхідність застосування різноманітних методичних підходів до її оцінки. Відсутність універсальної методології оцінювання конкурентоспроможності в аграрній сфері актуалізує проблему систематизації існуючих підходів, виявлення їх переваг та обмежень.*

***Мета.** Метою дослідження є систематизація та критичний аналіз існуючих методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств з виявленням їх переваг, недоліків та особливостей застосування в аграрній сфері.*

***Матеріали і методи.** Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу існуючих наукових праць з проблематики оцінки*

конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: порівняльний та структурно-функціональний аналіз; синтез логічне узагальнення. Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації вітчизняних та іноземних авторів з проблематики конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Результати. Систематизовано існуючі методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств за п'ятьма класифікаційними ознаками та виокремлено сім основних підходів з детальною характеристикою їх переваг і недоліків. Встановлено, що вибір оптимального методичного підходу має базуватися на врахуванні масштабів діяльності підприємства, інформаційних потреб стейкхолдерів та цілей оцінювання. Практична значущість дослідження полягає у створенні методологічної основи для вибору адекватних інструментів оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств відповідно до специфіки їх функціонування та стратегічних цілей розвитку.

Перспективи. Подальші дослідження актуалізують проблематику розробки універсальної багаторівневої методики оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що інтегруватиме переваги різних підходів та враховуватиме динамічні зміни зовнішнього середовища.

Ключові слова: конкурентоспроможність, метод оцінки конкурентоспроможності, методичний підхід до оцінки конкурентоспроможності, сільськогосподарські підприємства, аграрна сфера.

Summary. *Introduction.* The multifactorial and multidimensional nature of agricultural enterprises' competitiveness necessitates the use of a variety of methodological approaches to its assessment. The absence of a universal

methodology for evaluating competitiveness in the agricultural sector highlights the need to systematize existing approaches and identify their strengths and limitations.

Purpose. The purpose of the study is to systematize and critically analyze existing methodological approaches to assessing the competitiveness of agricultural enterprises, identifying their advantages, disadvantages, and specifics of application in the agricultural domain.

Materials and Methods. The methodological foundation of the study is a systematic approach to analyzing existing scientific works on the assessment of agricultural enterprises' competitiveness. The research employs a range of general scientific and specialized methods, including comparative and structural-functional analysis, synthesis, and logical generalization. The information base consists of scientific publications by domestic and foreign authors on the competitiveness of agricultural enterprises.

Results. The existing methodological approaches to assessing the competitiveness of agricultural enterprises have been systematized according to five classification criteria, and seven key approaches have been identified with a detailed description of their advantages and limitations. It was established that the choice of the optimal methodological approach should be based on the scale of enterprise operations, the informational needs of stakeholders, and the objectives of the assessment. The practical significance of the study lies in the creation of a methodological foundation for selecting appropriate tools to assess the competitiveness of agricultural enterprises in accordance with the specifics of their operations and strategic development goals.

Prospects. Further research should focus on the development of a universal multi-level methodology for assessing the competitiveness of agricultural enterprises that integrates the strengths of various approaches and takes into account dynamic changes in the external environment.

Key words: *competitiveness, competitiveness assessment method, methodological approach to competitiveness assessment, agricultural enterprises, agricultural sector.*

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність як явище має глибокі еволюційні корені, проявляючись у всіх природних екосистемах як фундаментальна умова виживання та розвитку. Ця базова характеристика живих організмів визначає їхню здатність адаптуватися та процвітати в динамічному, часто непередбачуваному середовищі. У сфері підприємницької діяльності концепція конкурентоспроможності набуває особливої складності та багатовимірності.

Сучасна економічна наука демонструє відсутність єдиного підходу до визначення джерел та факторів конкурентоспроможності бізнес-структур. Частина дослідників розглядає конкурентоспроможність організації крізь призму якості її продукції та послуг, вбачаючи в цьому параметрі ключовий детермінант ринкового успіху. Натомість інша група науковців акцентує увагу на операційній ефективності підприємства, його адаптивних можливостях та спроможності швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища [1].

Однак стосовно сільськогосподарських підприємств якість продукції, незважаючи на її безперечну важливість для формування попиту та ринкових позицій, не може розглядатися як винятково визначальний фактор конкурентоспроможності. Це обумовлено низкою специфічних особливостей аграрної галузі. По-перше, результатом сільськогосподарського виробництва є переважно сировинна продукція, яка характеризується високим ступенем стандартизації та обмеженими можливостями диференціації виключно через якісні параметри. По-друге, залежність виробничих процесів від природно-кліматичних умов створює об'єктивні перешкоди для забезпечення стабільної якості продукції

протягом виробничого циклу та між різними періодами. По-третє, специфіка аграрних ринків, де цінові фактори часто домінують над якісними характеристиками, особливо на сегментах сировинної продукції.

У цьому контексті операційна ефективність набуває критичного значення як ключовий драйвер конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Вона формується через синергію декількох компонентів: високий рівень професійних компетентностей персоналу, здатність виробляти товари та послуги з нижчими витратами порівняно з конкурентами, проактивне управління галузевими ризиками та ефективну координацію взаємодії в усьому ланцюжку створення вартості. Додатковими факторами, що визначають конкурентні позиції аграрних підприємств, є: логістичні переваги та доступ до каналів збуту, масштаби виробництва та можливості диверсифікації, інноваційний потенціал та технологічна оснащеність, фінансова стійкість та інвестиційні можливості.

Багатофакторна та багатовимірна природа конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств зумовлює необхідність застосування різноманітних методичних підходів до її оцінки. Відсутність універсальної методології оцінювання конкурентоспроможності в аграрній сфері актуалізує проблему систематизації існуючих підходів, виявлення їх переваг та обмежень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінки конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів аграрної галузі постійно привертає увагу науковців та обумовлює наявність різноманітних методичних підходів. Наприклад, О.А. Жигулін [2] пропонує оригінальний підхід, що базується на розрахунку двох ключових складових: показника стану конкурентоспроможності через тривидову перевірку діяльності (економічну, ринкову та нормативну) з використанням булевої логіки, та показника рівня конкурентної стійкості як коефіцієнта регресії динаміки запасу конкурентної стійкості протягом 9-12 років. П. Борисов, Т. Стоєва та

В. Діріманова [3] розробили експертно-аналітичний метод ідентифікації ключових показників на основі опитування 33 експертів галузі, розділивши їх на маркери конкурентоспроможності (для визначення досягнутого рівня) та драйвери конкурентоспроможності (для виявлення причин).

Інноваційний комплексний підхід до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств О. Л. Чібузора [4] передбачає тристоронній аналіз економічної, соціальної та екологічної складових діяльності сільськогосподарських підприємств, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку. О.В. Довгаль та ін. [5] представили комплексну чотириетапну методику, що включає аналіз привабливості зовнішнього середовища та внутрішнього потенціалу з подальшим позиціонуванням у матриці та групуванням за ринковою часткою. В.С. Лесюк [6] пропонує використовувати триетапну методику оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств, яка включає: визначення ключових показників (частка ринку, рентабельність продажу, продуктивність праці та якість продукції), їх нормалізацію за методом Z-оцінки та проведення зваженої оцінки із застосуванням індивідуальних ваг. Це далеко не повний перелік методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств представлений у науковій літературі, що обумовлює необхідність систематизації існуючих методик.

Метою статті є систематизація та критичний аналіз існуючих методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств з виявленням їх переваг, недоліків та особливостей застосування в аграрній сфері.

Матеріали і методи. Методологічною основою дослідження є системний підхід до аналізу існуючих наукових праць з проблематики оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: аналіз і синтез – для систематизації існуючих підходів

до оцінки конкурентоспроможності підприємств аграрної сфери; порівняльний аналіз – для виявлення переваг та недоліків різних методичних підходів; логічне узагальнення – для формування авторської класифікації методів і підходів до оцінювання конкурентоспроможності; структурно-функціональний аналіз – для визначення сфер застосування різних методичних підходів залежно від цілей оцінювання та категорій стейкхолдерів. Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів з проблематики конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Результати досліджень. Плюралізм методичних підходів до оцінювання конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств детермінується багатоаспектністю цілей дослідження та поліваріантністю трактування джерел і форм прояву конкурентоспроможності в аграрному секторі. Концептуальна неоднозначність у розумінні сутності конкурентоспроможності – як результативного індикатора господарської діяльності підприємства, його потенційних компетенцій чи адаптаційної спроможності до динамічних ринкових умов – зумовлює диференціацію методологічних підходів та критеріальних систем оцінювання, що, у свою чергу, призводить до формування альтернативних наукових шкіл у дослідженні конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Методологічним базисом будь-якої оціночної системи є сукупність застосовуваних методів. У науковому дискурсі сформовано широкий спектр методів оцінювання конкурентоспроможності підприємств, що піддаються систематизації за різноманітними класифікаційними ознаками. Зокрема, у дослідженні К.В. Желуденко [7] представлено структурування за авторськими концепціями. Водночас такий підхід характеризується методологічним дублюванням. Класифікаційна система А.В. Суханової [8] відзначається логічною структурованістю за чітко визначеними ознаками та практико-орієнтованою спрямованістю для вибору оціночних методів.

Проте обидві класифікаційні системи мають спільні обмеження щодо застосування в аграрному секторі, які обумовлені специфічними характеристиками сільськогосподарського виробництва: сезонністю виробничих циклів, залежністю від природно-кліматичних факторів, обмеженістю збутових каналів та значною волатильністю цінових коливань. Нівелювання зазначених недоліків можливе шляхом інкорпорації інституційно-ресурсної компоненти до переліку методів, адаптації до специфіки аграрного рівня об'єкта аналізу, а також диференціації джерел інформаційного забезпечення (табл. 1).

Таблиця 1

**Класифікація методів оцінювання конкурентоспроможності
сільськогосподарських підприємств**

Ознака класифікації	Група методів	Методи та підходи
За рівнем об'єкта	Продуктові	Порівняльний аналіз якісних характеристик продукції, оцінка життєвого циклу товару, аналіз конкурентних переваг продукту, методи визначення частки ринку за товарними групами.
	Підприємницькі	Інтегральна оцінка діяльності підприємства, SWOT-аналіз, модель М. Портера, методи оцінки фінансового стану, GAP-аналіз.
	Територіально-галузеві	Кластерний аналіз, оцінка галузевої привабливості, модель "діамант конкурентоспроможності" М. Портера, регіональний бенчмаркінг.
За джерелами даних	Статистичні	Аналіз офіційної статистичної звітності, розрахунок коефіцієнтів на основі фінансової звітності, методи економетричного моделювання.
	Експертно-аналітичні	Експертне оцінювання, метод Дельфі, АНР (Analytic Hierarchy Process), нечітко-множинні оцінки, опитування споживачів.
	Комбіновані	BSC (Balanced Scorecard), комплексна рейтингова оцінка, інтегральні індекси з експертними вагами.
За змістом показників	Економічні	ROA, ROE, EVA, рентабельність, ліквідність, оборотність активів, продуктивність праці, собівартість продукції.
	Ринкові	Частка ринку, темпи зростання продажів, еластичність попиту, лояльність споживачів, бренд-капітал.
	Соціально-інституційні	Методи оцінки людського капіталу, аналіз інноваційного потенціалу, ESG-рейтингування, оцінка рівня корпоративного управління, індекс соціальної відповідальності, аналіз доступності фінансових ресурсів, оцінка інституційної спроможності.
За технікою обробки інформації	Індексні	Інтегральні індекси конкурентоспроможності, індекси Херфіндаля-Хіршмана, індекси концентрації.
	Графічні	Багатокутник конкурентоспроможності, діаграма Ісікави, карти позиціонування, радарні діаграми
	Матричні	Матриця БКГ, матриця McKinsey, матриця ADL, SPACE-аналіз, матриця "продукт-ринок".

	Гібридні	Комбінація декількох технік, багатокритеріальні методи прийняття рішень (TOPSIS, ELECTRE, PROMETHEE).
За рівнем стратегічності	Стратегічні	Модель п'яти сил конкуренції М. Портера, стратегічне планування BSC, сценарний аналіз, метод стратегічних груп, GAP-аналіз, модель VRIO, аналіз стратегічної карти, прогнозування на основі трендів.
	Тактичні	Поточний фінансовий аналіз, оперативний контролінг, моніторинг KPI, порівняльний аналіз цін, аналіз продуктивності, оцінка ефективності маркетингових заходів, аналіз операційної діяльності

Джерело: сформовано автором на даними [7; 8]

Залежно від того, що вважає суб'єкт оцінки ключовими факторами та формами прояву конкурентоспроможності визначається методичний підхід. У дослідженні А.В. Суханової [8] розглядаються переваги та недоліки дев'яти найбільш поширених підходів, проте вони недостатньо враховують галузеву специфіку аграрної сфери. Цей недолік частково долається у дослідженні В.О. Стаценко та В.С. Кушнірук [9], які наводять перелік з семи підходів до оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств, проте не розкривають їх переваг та недоліків та недостатньо деталізують їх зміст.

На основі проведеного аналізу літературних джерел та враховуючи специфічні особливості функціонування сільськогосподарських підприємств, доцільно виділити сім основних методичних підходів до оцінки їх конкурентоспроможності. Кожен з цих підходів має свої концептуальні особливості, переваги та обмеження у застосуванні, що важливо враховувати при виборі оптимальної методики оцінювання для конкретних цілей дослідження та умов господарювання аграрних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств

Назва підходу	Сутність	Переваги	Недоліки
Інституційно-ресурсний	Оцінка конкурентоспроможності на основі якості та доступності природних ресурсів, рівня технологічного оснащення, кваліфікації персоналу та	Враховання специфіки аграрного виробництва; оцінка потенційних можливостей підприємства; урахування впливу	Складність стандартизації оцінки різних типів ресурсів; необхідність адаптації показників до специфіки

	інституційного середовища функціонування підприємства	зовнішнього інституційного середовища; довгострокова орієнтація	підприємства; часова затратність аналізу інституційного середовища
Фінансово-економічний	Аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства (прибутковість, ліквідність, платоспроможність, ефективність використання ресурсів)	Комплексність оцінки; порівнянність результатів; доступність вихідних даних; Об'єктивність показників	Ретроспективний характер; залежність від облікової політики; недостатнє врахування якісних факторів; вплив сезонності виробництва
Маркетингово-ринковий	Аналіз ринкових позицій підприємства, оцінка якості продукції, ефективності каналів збуту, цінової політики та маркетингової активності порівняно з конкурентами	Орієнтація на споживача; практична спрямованість; простота розрахунків; наочне представлення конкурентних позицій	Залежність від ринкової кон'юнктури; складність збору маркетингової інформації; обмеженість аналізу поточним станом; неврахування внутрішніх факторів
Інноваційно-технологічний	Оцінка рівня впровадження нових технологій, інноваційного потенціалу, здатності до технологічного оновлення та модернізації виробництва	Орієнтація на майбутнє; врахування технологічного прогресу; відповідність сучасним викликам	Складність кількісної оцінки інноваційного потенціалу; відсутність єдиних стандартів оцінки технологічного рівня; необхідність постійного оновлення еталонних значень
Соціально-екологічний	Оцінка конкурентоспроможності з позицій екологічної безпеки, соціальної відповідальності, корпоративного управління та сталого розвитку	Відповідність міжнародним стандартам оцінки; комплексність критеріїв оцінювання; можливість порівняння з глобальними рейтингами; врахування довгострокових факторів конкурентоспроможності	Складність розробки системи показників; відсутність єдиних методик оцінки ESG-факторів; суб'єктивність у визначенні вагових коефіцієнтів; обмежена доступність даних для малих підприємств
Бенчмаркінг-позиційний	Систематичне порівняння показників діяльності підприємства з галузевими лідерами, найкращими практиками або регіональними еталонами	Чітке визначення конкурентної позиції; об'єктивність порівняльної оцінки; Можливість ранжування підприємств; простота інтерпретації результатів	Складність підбору релевантних підприємств для порівняння; обмежена доступність достовірної інформації про конкурентів; статичність оцінки на момент аналізу; можливість некоректного порівняння через різні умови функціонування
Комплексно-інтегральний	Об'єднання декількох блоків показників з різних підходів з урахуванням вагових коефіцієнтів для формування узагальненої оцінки конкурентоспроможності	Всебічність оцінки; можливість врахування різних аспектів діяльності; гнучкість у виборі показників; універсальність застосування	Складність визначення вагових коефіцієнтів; суб'єктивність у виборі показників; трудомісткість розрахунків; ризик маскуванню критичних недоліків за рахунок

			високих оцінок в інших сферах
--	--	--	-------------------------------

Джерело: розроблено автором

Представлена класифікація методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств має значний потенціал для практичного застосування, що визначається її адаптивністю до різноманітних умов господарювання та багатоаспектністю інформаційних потреб зацікавлених сторін.

Для великих агрохолдингів найбільш доцільним є використання комплексно-інтегрального підходу, оскільки їх багатогалузева структура та значний обсяг діяльності потребують всебічної оцінки з урахуванням фінансово-економічних, маркетингових, інноваційних та соціально-екологічних аспектів функціонування. Водночас середні підприємства можуть ефективно застосовувати бенчмаркінг-позиційний підхід для визначення своєї ніші на ринку та формування стратегії конкурентної боротьби з урахуванням обмежених ресурсних можливостей. Малі сільськогосподарські підприємства, характеризуючись специфічними конкурентними перевагами та локальною орієнтацією, найкраще оцінюються через інституційно-ресурсний або маркетингово-ринковий підходи, що дозволяє максимально врахувати їх адаптаційні можливості та близькість до споживача.

Варіативність застосування підходів до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств залежно від категорії стейкхолдерів визначається специфікою їх інформаційних потреб та рівнем компетентності в аграрній сфері. Управлінський персонал підприємств тяжіє до використання фінансово-економічного та інноваційно-технологічного підходів, оскільки вони забезпечують необхідну інформаційну основу для прийняття стратегічних рішень щодо розвитку виробництва та оптимізації використання ресурсів. Інвестори та

кредитні установи надають перевагу комплексно-інтегральному підходу з акцентом на фінансово-економічній складовій, що дозволяє оцінити інвестиційну привабливість та кредитоспроможність підприємства. Споживчі організації та торговельні мережі орієнтуються на результати маркетингово-ринкового та соціально-екологічного підходів, оскільки їх насамперед цікавить якість продукції, її відповідність стандартам безпеки та екологічним вимогам. Державні органи управління аграрним сектором використовують бенчмаркінг-позиційний підхід для моніторингу галузевого розвитку та формування політики підтримки конкурентоспроможності, а також соціально-екологічний підхід для оцінки відповідності підприємств національним стратегіям сталого розвитку.

Цілеорієнтована диференціація застосування методичних підходів відображає багатофункціональність інструментарію оцінки конкурентоспроможності в управлінській практиці. Для цілей стратегічного планування найбільш релевантним є інституційно-ресурсний підхід, який дозволяє оцінити довгострокові конкурентні переваги підприємства та його адаптаційний потенціал до змін зовнішнього середовища. Завдання оперативного управління ефективно вирішуються за допомогою фінансово-економічного підходу, що забезпечує своєчасне виявлення проблемних зон у діяльності підприємства та формування коригувальних заходів. Інвестиційне планування потребує комплексного застосування інноваційно-технологічного та соціально-екологічного підходів для оцінки перспективності технологічних проєктів та їх відповідності сучасним вимогам сталого розвитку. Маркетингове планування базується на результатах маркетингово-ринкового підходу, який забезпечує інформаційну основу для позиціонування продукції та формування цінової стратегії.

Особливе значення для практичного застосування має можливість комбінування різних підходів залежно від специфіки конкретної ситуації

оцінювання. Така гнучкість методологічного інструментарію дозволяє формувати індивідуалізовані системи оцінки, що максимально враховують галузеві особливості, регіональні умови функціонування та стратегічні пріоритети підприємства. Водночас важливим аспектом практичного застосування є необхідність адаптації показників та критеріїв оцінки до динамічних умов аграрного ринку, що потребує регулярного перегляду методичних підходів та їх відповідності сучасним викликам галузевого розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволило систематизувати існуючі методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств за п'ятьма класифікаційними ознаками та виокремити сім основних підходів з детальною характеристикою їх переваг і недоліків. Встановлено, що вибір оптимального методичного підходу має базуватися на врахуванні масштабів діяльності підприємства, інформаційних потреб стейкхолдерів та цілей оцінювання. Для малих підприємств доцільними є інституційно-ресурсний та маркетингово-ринковий підходи, для середніх – бенчмаркінг-позиційний, для великих агрохолдингів – комплексно-інтегральний підхід. Практична значущість дослідження полягає у створенні методологічної основи для вибору адекватних інструментів оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств відповідно до специфіки їх функціонування та стратегічних цілей розвитку.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою універсальної багаторівневої методики оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, що інтегрує переваги різних підходів та враховує динамічні зміни зовнішнього середовища.

Література

1. Волошин А.В. Характеристика конкурентоспроможності та визначення її сутності. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 4 (68). С. 83-88.
2. Жигулін О. А. Методичний підхід до оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємницьких структур агробізнесу. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 88-96.
3. Borisov P., Stoeva T., Dirimanova V. Methodology for assessing the competitiveness of agricultural enterprises. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 2021. Vol. 21. Is. 4. pp. 81-88.
4. Chibuzor O. L. Complex evaluation of competitiveness of agricultural enterprises. *Economics, Finance and Management Review*. 2020. Is. 1. pp. 37–43.
5. Dovgal O. V., Kravchenko M. V., Demchuk N. I., Odnoshevnaya O. A., Novikov O.Y., Andrusiv U. Y., Lesik I. M., Popadynets I. R. Methods of competitiveness assessment of agricultural enterprise in eastern Europe. *Regional Science Inquiry*. 2017. Vol. 10(2). pp. 231-242.
6. Лесюк В.С. Оцінка конкурентоспроможності в контексті забезпечення економічної ефективності аграрних підприємств. *Економічний простір*. 2024. №191. С. 512-518.
7. Желуденко К.В. Методи та алгоритм оцінки конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 31. С. 249-256.
8. Суханова А. В. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/382> (дата звернення: 15.05.2025).

9. Стаценко В.О., Кушнірук В.С. Оцінка конкурентоспроможності агропідприємств Миколаївського регіону в умовах сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 45. С. 79-87.

References

1. Voloshyn, A.V. (2023). Kharakterystyka konkurentospromozhnosti ta vyznachennia yii sutnosti [Characteristics of competitiveness and determination of its essence]. *Ekonomika: realii chasu - Economics: time realities*, 4 (68), 83-88 [in Ukrainian].
2. Zhyhulin, O. A. (2018). Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia rivnia konkurentospromozhnosti pidpriemnytskykh struktur ahrobiznesu [Methodical approach to assessing competitiveness level of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK - Ekonomika APK*, 11, 88-96 [in Ukrainian].
3. Borisov, P., Stoeva, T. & Dirimanova, V. (2021). Methodology for assessing the competitiveness of agricultural enterprises. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 21 (4), 81-88.
4. Chibuzor, O. L. (2020). Complex evaluation of competitiveness of agricultural enterprises. *Economics, Finance and Management Review*, 1, 37–43.
5. Dovgal, O. V., Kravchenko, M. V., Demchuk, N. I., Odnoshevnaya O. A., Novikov, O.Y., Andrusiv, U. Y., Lesik, I. M. & Popadynets, I. R. (2017). Methods of competitiveness assessment of agricultural enterprise in eastern Europe. *Regional Science Inquiry*, 10(2), 231-242.
6. Lesiuk, V.S. (2024). Otsinka konkurentospromozhnosti v konteksti zabezpechennia ekonomichnoi efektyvnosti ahrarnykh pidpriemstv [Assessment of competitiveness in the context of ensuring the economic efficiency of agrarian enterprises]. *Ekonomichnyi prostir - Economic space*, 191, 512-518 [in Ukrainian].

7. Zheludenko, K.V. (2019). Metody ta alhorytm otsinky konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpryemstv [Methods and algorithm assessment of competitiveness for agricultural enterprises]. *Infrastruktura rynku - Market Infrastructure*, 31, 249-256 [in Ukrainian].

8. Sukhanova, A. V. (2021). Metodychni pidkhody do otsiniuvannia konkurentospromozhnosti pidpryemstva [Methodical approaches to assessing the competitiveness of the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and Society*, 26. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/382> [in Ukrainian].

9. Statsenko, V.O. & Kushniruk V.S. (2024). Otsinka konkurentospromozhnosti ahropidpryemstv Mykolaivskoho rehionu v umovakh staloho rozvytku [Assessment of competitiveness of agricultural enterprises in the Mykolaiv oblast in the context of sustainable development]. *Modern Economics - Modern Economics*, 45, 79-87 [in Ukrainian].